

Zijn de waarschuwingen voor 'extreemrechts' wel wat ze lijken? De geheime diensten spelen mogelijk een geraffineerd dubbelspel

Posted on 6 oktober 2026 by Roelof Bouwman

Zware aanslagen op onze democratische rechtsorde komen al decennialang louter voor rekening van extreemlinks en moslimextremisten. Het is niet moeilijk om die constatering kracht bij te zetten met een beknopt chronologisch overzicht. Laten we eens een poging wagen.

1985-1993 : Een reeks brandstichtingen en bomaanslagen, onder meer op de woning van PvdA-staatssecretaris Aad Kosto (1991), opgeëist door of toegeschreven aan de links-extremistische terreurorganisatie Revolutionaire Anti-Racistische Actie (RaRa).

1986: Wil Schuurman, de partner van Tweede Kamerlid Hans Janmaat, verliest een been bij een aanval met brandbommen op een vergaderlocatie van de

Centrumpartij in Kedichem. Daders: links-extremisten uit de Amsterdamse krakersscene.

2002: Moord op LPF-lijsttrekker Pim Fortuyn door de links-extremistische klimaatactivist Volkert van der Graaf.

2004 : Moord op cineast en publicist Theo van Gogh door moslimterrorist Mohammed Bouyeri.

Sinds 2004: Een aanhoudende reeks doodsbedreigingen tegen onder anderen PVV-leider Geert Wilders en VVD-Tweede Kamerlid (tot 2006) en publiciste Ayaan Hirsi Ali, overwegend afkomstig van moslimextremisten.

2018: Twee pogingen tot moord met een terroristisch motief door islamist Jawed Sultani. Op station Amsterdam Centraal raken twee Amerikaanse toeristen zwaargewond.

2019: Vier doden bij een aanslag met terroristisch oogmerk in een Utrechtse sneltram. Dader: moslimfundamentalist Gökmen Tanis.

2024: Ayoub Mahi steekt bij de Rotterdamse Erasmusbrug een Duitser dood; een Zwitser loopt zware verwondingen op. Op zijn laptop en telefoon wordt jihadistisch materiaal gevonden; de rechter acht in 2025 bewezen dat Mahi handelde met een terroristisch motief.

Strategische façade

Heel anders dan je op grond van deze reeks gebeurtenissen zou verwachten, waarschuwen de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten ons minstens zo vaak voor extreemrechts als voor extreemlinks en moslimterroristen. Meest beschamende voorval, *in hindsight*: toen de BVD – de belangrijkste voorloper van de AIVD – op 22 mei 2001, minder dan vier maanden voor de aanslagen van 9/11, haar jaarverslag over 2000 publiceerde. Met twee pagina's over rechtsextremisten en Hans Janmaat, maar slechts vier zinnen over 'Usama Ben Laden' en zijn internationale Al Qaeda-netwerk.

Wanneer we worden geattendeerd op het gevaar van extreemrechts is dat meestal omdat onze geheime diensten verdere radicalisering signaleren. Maar ook het omgekeerde komt voor. We lezen dan – zoals onlangs in een rapport van AIVD en

NCTV dat bijna alle voorpagina's haalde – dat rechts-extremisten hun toon matigen, maar dat deze 'strategische normalisering' slechts een 'façade' is en dat ze daardoor eigenlijk nóg gevaarlijker worden. En zo is er altijd wel wat.

Is het amateuristische malligheid van AIVD en NCTV? Onze [intelligence community](#) blundert wel vaker, dus het is niet raar om dat te vermoeden. Maar er zou in dit geval ook heel goed iets anders aan de hand kunnen zijn.

Gaan we weer even terug in de tijd.

Wie in de jaren negentig weleens zijn oor te luister legde in kringen van de BVD kon *off the record* opvangen dat de dienst zich helemaal geen zorgen maakte over het rechts-extremisme van Janmaat en consorten. De échte zorgen betroffen het politieke draagvlak van de dienst.

Met name enkele prominenten uit de PvdA-top – toen, onder leiding van premier Wim Kok, de grootste partij van het land – waren er heilig van overtuigd dat het 'neofascisme' in Nederland in opmars was. Politici als Ed van Thijn en Jacques Wallage trokken er achter de Haagse schermen dikwijls over aan de bel. Dat sentiment, hoe onzinnig ook, kon door de BVD niet worden genegeerd, wilde de dienst blijven beschikken over voldoende *goodwill*, geld, mankracht en bevoegdheden.

Meebewegen met opdrachtgevers

In de jaren zestig speelde iets soortgelijks. De rechts-populistische Boerenpartij van de welbespraakte Bennekomse veehouder Hendrik Koekoek maakte toen furore en haalde bij de Provinciale Statenverkiezingen van 1966 bijna 7 procent van de stemmen.

Was boer Koekoek een gevaar voor onze democratische rechtsorde? Bij de BVD wisten ze wel beter. Maar van regeringszijde werd de dienst er destijds van beticht slechts aandacht te hebben voor communisten.

Toenmalig BVD-hoofd Koos Sinninghe Damsté besepte dat hij zich dit niet kon laten aanleunen, zo bleek in 2016 uit een reconstructie van historicus Constant Hijzen in zijn dissertatie *Vijandbeelden: de veiligheidsdiensten en de democratie, 1912-1992*. En dus werd de regering in 1966 op haar wenken bediend: met een BVD-rapport

over de zorgelijke opkomst van de Boerenpartij. Ook Damsté wist dat je als veiligheidsdienst moet meebewegen met je politieke opdrachtgevers annex financiers.

Veel gevaarlijker

In 2026 vinden veel politici rechts-extremisme, populisme en 'islamofobie' veel gevaarlijker dan jihadisme of links-extremisme. Zou het kunnen dat de AIVD en de NCTV daar periodiek op inspelen, vooral met de bedoeling geen politiek draagvlak te verliezen?

Laten we het maar niet uitsluiten.

Wynia's Week verschijnt 156 keer per jaar en wordt **volledig mogelijk gemaakt** door de donateurs. Doet u mee? [**Doneren kan zo**](#). **Hartelijk dank!**